

BIBLIOGRAFIA

- Akkerman F., Steenbakkers P.: Spinoza to the Letter. Studies in Words, Texts and Books, Leiden–Boston: Brill 2005.
- Die Lebensgeschichte Spinozas. Zweite, stark erweiterte und vollständig neu kommentierte Auflage der Ausgabe von Jakob Freudenthal 1899. Mit einer Bibliographie herausgeben von Manfred Walther unter Mitarbeit von Michael Czelinski, Stuttgart-Bad Cannstatt: frommann-holboog 2006.
- Listy mężów uczonych do Benedykta de Spinozy oraz odpowiedzi autora wielce pomocne dla wyjaśnienia jego dzieł, tł. L. Kołakowski, Warszawa: PWN 1961.
- Myślicki I.: Przedmowa przekładcy, [w:] Benedykt de Spinoza, Dzieła, t. I, Warszawa: Skład Główny w Domu Książki Polskiej 1927.
- Nadler S.: A Book Forged in Hell. Spinoza's Scandalous Treatise and the Birth of the Secular Age, Oxford: Princeton University Press 2011.
- Spinoza B.: Pisma wczesne, tł. L. Kołakowski, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN 2009.
- Spruit L., Totaro P.: The Vatican Manuscript of Spinoza's Ethics, Leiden Boston: Brill 2011.
- Steenbakkers P.: The Textual History of Spinoza's Ethics, [w:] O. Koistinen (ed.), The Cambridge Companion to Spinoza's Ethics, Cambridge: Cambridge University Press 2009.
- Totaro P.: „Ho certi amici in Ollandia”: Stensen and Spinoza, [w:] K. Ascani, H. Kermit, G. Skytte (eds.), Niccolò Stenone (1638-1686) Anatomista, geologo, vescovo, Romae 2002.
- Totaro P.: On the Recently Discovered Vatican Manuscript of Spinoza's Ethics, http://muse.jhu.edu/login?auth=0&type=summary&url=/journals/journal_of_the_history_of_philosophy/v051/51.3.totaro.html

WATYKAŃSKI RĘKOPIS *ETYKI* SPINOZY

Streszczenie

Artykuł dotyczy rękopisu *Etyki* Spinozy znalezionej w Watykańskiej Bibliotece Apostolskiej i opublikowanego przez L. Spruita i P. Totaro w książce *The Vatican Manuscript of Spinoza's Ethica* (2011). Identyfikacja tekstu stała się możliwa w wyniku żmudnego badania, w którym istotną rolę odegrało nazwisko duńskiego uczonego N. Stensena, autora jednego z listów wydawanych zwykle w zbiorach korespondencji Spinozy. Rękopis *Vat. Lat. 12 838* jest jedyną znaną dziś edytorską kopią rękopisów Spinozy, a jego powstanie datuje się na 1675 r., tj. przed publikacją *Opera posthuma*. Porównanie jego treści z opublikowaną w 1677 r. *Etyką* wskazuje na wiele różnic, wśród których olbrzymia część ma charakter typowych pomyłek, istniejących przypuszczalnie albo w rękopisie Spinozy, albo w kopii edytorskiej, albo też wprowadzonych do tekstu przez składacza i nieusuniętych w korekcie wydawniczej. Wydawcy podkreślają jednak, że pewne różnice zapisu mają znaczenie merytoryczne dla interpretacji tekstu Spinozjańskiej *Etyki*. Opisując historię rękopisu i okoliczności, w jakich trafił on do zbiorów Świętego Oficjum, stamtąd zaś do Biblioteki Watykańskiej, stawiają też hipotezy dotyczące obiegu rękopisów Spinozy w okresie, gdy jego nazwisko objęte było zapisami cenzury w związku z publikacją *Traktatu teologiczno-politycznego*.

THE VATICAN MANUSCRIPT OF SPINOZA'S *ETHICA*

Summary

The article focuses on Spinoza's manuscript found in The Vatican Apostolic Library and published by L. Spruit and P. Totaro in the book *The Vatican Manuscript of Spinoza's Ethica* (2011). The identification of the text became possible as the result of their arduous research in which the name of a Danish scientist N. Stensen, the author of several letters usually published in the collections of Spinoza's letters, played a crucial part. The manuscript *Vat. Lat. 12 838* is the only known editorial copy of Spinoza's manuscripts and its origins are dated as early as 1675, i.e. before the publication of *Opera posthuma*. The comparison of its contents with the *Ethics*, published in 1677, points to many differences, most of which are typical mistakes, occurring probably either in Spinoza's manuscript, or in the editorial copy, or else made by the typesetter and not expunged during the editorial proofreading. However, the editors emphasize the importance of some substantive differences of the text for the interpretation of Spinoza's *Ethics*. The history of the manuscript and the circumstance it found its way to the library of The Holy Office and thence to the Vatican Apostolic Library enabled the editors to put forward some hypotheses concerning the circulation of Spinoza's manuscripts in the period when the censure was issued against him after the publication of the *Tractatus Theologico-Politicus*.

Summarised by Jolanta Żelazna

Słowa kluczowe: Spinoza, *Etyka*, rękopis *Vat. Lat. 12 838*, N. Stensen, odkrycie.

Key words: Spinoza, *Ethica*, the manuscript *Vat. Lat. 12 838*, N. Stensen, discovery.

Information about Author: Prof. Dr. habil. JOLANTA ŻELAZNA—Institute of Philosophy at the Nicolaus Copernicus University in Toruń; address for correspondence: ul. Wąska 8/4, PL 87-100 Toruń; e-mail: caute@poczta.fm, jot_zna@umk.pl